

LẮNG NGHE Ý KIẾN PHẢN BIỆN

■ GS.NGND.NGUYỄN LÂN DỪNG

1-VỀ ĐƯỜNG LỐI: Chúng ta đã có những đường lối chính xác của Đảng và Nhà nước thông qua Nghị quyết số 29-NQ/TU ngày 4/11/2013 của Hội nghị Trung ương Đảng lần thứ 8 Khoá XI, Nghị quyết số 44/NQ-CP ngày 9/6/2014 của Chính Phủ, Nghị quyết số 678/NQ-UBTVQH của Ủy ban Thường vụ Quốc hội và Nghị quyết số 40/2000 ngày 9/12/2000 của Quốc hội liên quan đến công cuộc Đổi mới căn bản và toàn diện Giáo dục và Đào tạo nhằm đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước. Các Nghị quyết này đã đề ra những mục tiêu khá cụ thể nhằm giúp học sinh phát triển toàn diện về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng cơ bản, phát triển năng lực cá nhân, tính năng động và sáng tạo nhằm hình thành nhân cách con người Việt Nam. Nội dung giáo dục

phổ thông phải bảo đảm tính liên thông, cơ bản, toàn diện, hướng nghiệp và hệ thống; tăng cường tính thực tiễn, kỹ năng thực hành, năng lực tự học; coi trọng kiến thức xã hội và nhân văn; bổ sung những thành tựu khoa học và công nghệ hiện đại phù hợp với tâm sinh lí lứa tuổi, khả năng tiếp thu của học sinh. Phương pháp giáo dục phổ thông phải phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo của học sinh, bồi dưỡng phương pháp tự học, khả năng làm việc nhóm, rèn luyện kỹ năng vận dụng kiến thức, tác động đến tình cảm, đem lại niềm vui, hứng thú học tập cho học sinh.

2-CHÚNG TA ĐANG SỐNG TRONG MỘT THẾ GIỚI PHẪNG: Chúng ta ngồi đây nhưng có thể biết tình hình giáo dục của thế giới và của nhiều nước đang phát triển ra sao. Tất nhiên mỗi nước có hoàn

cảnh khác nhau, nhưng đừng quá nhấn mạnh đến sự khác biệt của tình hình nước ta để đi đến tình trạng mà như Giáo sư Hoàng Tuy phải kêu lên là đến mức là dị dạng (!). Chẳng cần đi đâu xa hãy nhìn quanh chúng ta mà học. Về đại học, Singapore là một đất nước có nền giáo dục được đánh giá cao. Quốc đảo này chỉ có dân số khoảng 4 triệu người nhưng lại có 4 trường đại học lớn cùng với rất nhiều trường đại học tư thục khác. Vừa qua đã có rất nhiều trường của Singapore góp mặt trong top 100 trường ĐH tốt nhất thế giới. ĐH Quốc gia Singapore (NUS) và ĐH Công Nghệ Nanyang (NTU) thường xuyên nằm trong top 100 trường ĐH tốt nhất thế giới trong nhiều năm trở lại đây. Năm 2013 đã chứng kiến một bước nhảy kỳ diệu của hai trường ĐH này theo bảng xếp hạng mới nhất của Quacquarelli Symonds (QS) World University Rankings, phát hành ngày 10/9/2013. Cụ thể, NUS được xếp hạng thứ 24 và đại học “anh em” với NUS là NTU cũng nhảy 6 bậc để chiếm vị trí 41 trong bảng xếp hạng này. Ấn tượng nhất là ĐH Quốc gia Singapore lần đầu tiên đứng số 1 châu Á, đứng trên 8 bậc so với ĐH lâu đời và danh tiếng bậc nhất của châu Á là ĐH Tokyo (Nhật) và đứng trên 1 bậc so với ĐH California, Berkeley (Mỹ). Giảng viên đại học Việt Nam có thể dạy theo nội dung như các đại học ở Singapore được không? Tôi cho không ít trường có thể làm được nếu chất lượng học sinh tốt nghiệp THPT không kém. Về giáo dục phổ thông, ta hãy xem ngay một trong những trường quốc tế đang mở tại Việt Nam. Học sinh nào cũng được học, miễn là có đủ tiền. Các cháu học toàn bằng ngoại ngữ (Anh hoặc Pháp), tiếng Việt là môn học chỉ đạt yêu cầu đọc thông, viết thạo, viết đúng ngữ pháp và chính tả. Các cháu học chương trình như nước ngoài mà thoải mái, vui vẻ, phát triển toàn diện.

3- CHÚNG TA KHÔNG THUA KÉM VỀ TRÍ TUỆ: Học sinh Việt Nam có tuổi học và số năm học như thế giới và không kém thông minh so với học sinh các nước khác. Học sinh Trường Phổ thông liên cấp Olympia (Hà Nội) tuy học theo chương trình Việt Nam (có đổi mới phương pháp dạy và học) hầu hết được nhận học bổng (toàn phần hay một phần) đi du học sau khi tốt nghiệp THPT. Lưu học sinh Việt Nam hay con em kiều bào ta đều học rất tốt. Các cuộc thi Olympic quốc tế đoàn Việt Nam đâu có thua kém gì ai. Chúng ta có đội ngũ các thầy cô giáo tài hoa. Thế hệ đi trước tiêu biểu như các GS: Tạ Quang Bửu, Nguyễn Văn Huyền; thế hệ dạy chúng tôi tiêu biểu như các GS: Hoàng Tuy, Hoàng Như Mai; thế hệ chúng tôi tiêu biểu như các GS: Vũ Đình Cự, Phan Đình Diệu; thế hệ con chúng tôi tiêu biểu như các GS: Ngô Bảo Châu, Vũ Hà Văn và nhóm Đối thoại giáo dục (Trong lần tiếp nhóm này Thủ tướng đề nghị GS. Ngô Bảo Châu và nhóm Đối thoại Giáo dục tiếp tục tư vấn, góp ý để cùng các bộ, ngành hoàn thiện chính sách phát triển giáo dục, đồng thời đóng góp nhiều nhất cho đất nước trên tất cả các lĩnh vực). Chúng ta có hàng vạn chuyên gia đang hoạt động trong các Hội khoa học chuyên ngành liên quan đến từng môn học cả ở phổ thông lẫn đại học: Toán, Lý, Hoá, Sinh, Văn học, Ngôn ngữ, Lịch sử, Địa lý, Địa chất, Tâm lý Giáo dục, Tin học, Âm Nhạc, Hội họa, ... Rất tiếc là ít người được trực tiếp đóng góp ý kiến mặc dù Bộ GD&ĐT đã ký kết với Liên hiệp các hội KHKTVN (!).

4- VIỆT NAM LÀ MỘT DÂN TỘC HIẾU HỌC: Mặc dầu 75 % cư dân nước ta sống ở nông thôn với mức sống còn rất thấp. Một gia đình đông miệng ăn nhưng nếu chỉ trông vào đồng ruộng thì mỗi tháng bình quân mỗi người thu nhập không quá 1 triệu đồng (!), vậy mà vẫn cố gắng cho con cháu đi học. Kể cả muốn cho học tiếp cao đẳng, đại học, dù phải cố gắng làm thêm rất nhiều công việc phi nông nghiệp vất vả, nặng nhọc. Đáp ứng yêu cầu đó là trách nhiệm của ngành giáo dục, nhưng phải là một đáp ứng thực chất, đạt trình độ không thua kém so với thế giới trong từng bậc học. Tôi quan niệm nếu không đủ sức đáp ứng được khả năng dạy cho sinh viên biết hẳn hoi một nghề cụ thể

(như hiện nay) thì thà mời chuyên gia trong và ngoài nước dạy ngoại ngữ để rồi sau khi ra trường các em tự tìm kiếm nghề thông qua các bằng phát minh đã hết hạn bảo hộ được công bố trên Internet. Không dễ gì có một nước còn nghèo mà thanh niên muốn vào cao đẳng, đại học đông đến như vậy.

ánh đúng thực chất trình độ học sinh vì kết quả tốt nghiệp chỉ lấy 50% điểm thi, còn 50% điểm tổng kết năm học. Ai cũng biết vì "thương" học sinh nên điểm tổng kết cho học sinh được đánh giá là "đẹp long lanh" với số đông là từ 6- 7 điểm trở lên (!)

6- BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO KHÔNG

5- PHẢI NHÌN THẲNG VÀO SỰ THẬT VỀ CHẤT LƯỢNG GIÁO DỤC: Theo báo cáo 569 trang, *Global Competitiveness Report 2013-2014* của Diễn đàn Kinh tế Thế giới (World Economic Forum). Với tiêu chí "chất lượng hệ thống giáo dục" thì năm nay, Thái Lan xếp hạng 78, Campuchia hạng 76, Việt Nam hạng 95, Myanmar hạng 125, Lào hạng 57. Trong cuộc thi quốc gia vừa qua chúng ta không khỏi bất ngờ về số điểm thi tốt nghiệp THPT: Có tới 15.500 học sinh có bài thi bị điểm từ 0 đến 1. Chưa kể đến kết quả thi ở địa phương không nhằm thi vào các trường cao đẳng, đại học thì chỉ tính riêng số thi tại các cụm do các trường đại học phụ trách còn tới 165.000 học sinh có điểm từ 0 đến 2 (chiếm đến 17,3% số học sinh tham gia dự thi!). Thật ra điểm thi của kỳ thi quốc gia năm nay chưa thực sự phản

THỂ TRIỂN KHAI CHƯƠNG TRÌNH MỚI TỪ NĂM 2018: Thứ trưởng Bộ GD&ĐT khẳng định: "Có thể hình dung ra khi thực hiện giáo dục phổ thông thì có khoảng 90-95% số trường thực hiện được ngay, còn khoảng 5-10% sẽ thiếu, ngân sách nhà nước sẽ tập trung vào những trường này để các trường đạt được yêu cầu tối thiểu"(!). Tôi cho rằng, Chương trình được soạn thảo còn quá nhiều bất cập, việc lấy ý kiến chuyên gia và giáo viên theo yêu cầu của Thủ tướng chưa được thực hiện một cách thực chất. Chủ tịch các Hội khoa học chuyên ngành không được họp với chuyên gia trong từng Hội trước khi góp ý kiến với Bộ. Hai cuộc họp rất đông giáo viên các tỉnh (rất ít chuyên gia) thật hình thức và tốn kém với tinh thần như là sửa chữa cầu chữ của Dự án đã soạn sẵn của Bộ (!). Điều quan trọng là chưa thảo

luận kỹ càng là nên Phân ban từ lớp nào? Tích hợp là ra sao? Ai soạn được sách giáo khoa tích hợp? Ai dạy được kiểu tích hợp này?...

7- NÊN PHÂN BAN RA SAO? Không nên hiểu một cách máy móc giai đoạn giáo dục cơ bản nhất thiết phải gói gọn trong chương trình Trung học cơ sở (THCS) và dùng toàn bộ chương trình THPT để phân luồng định hướng nghề nghiệp. Mỗi chúng ta đều có hạnh phúc được tiếp thu những kiến thức cơ bản trong thời học phổ thông và được dùng đến suốt cuộc đời. Phân ban ngay từ lớp 10 sẽ rút ngắn các kiến thức mà học sinh không lựa chọn. Mặt khác nếu phân quá nhiều ban thì cực kỳ khó khăn cho trường lớp và giáo viên. Có ban đồng ban ít, lấy đầu chỗ học cho từng phân ban, giáo viên sẽ có người thừa, người thiếu. Tôi thấy mô hình của Singapore rất hay: Hệ mầm non tại Singapore là 3 năm, dành cho trẻ từ 3 đến 6 tuổi. Hệ tiểu học trong 6 năm từ Primary 1 đến 6. Cuối lớp 6, phải qua kỳ thi hoàn tất tiểu học. Bậc trung học phải học chương trình giáo dục này trong 4 hoặc 5 năm với 2 hệ tùy vào khả năng của mỗi học sinh. Chương trình dự bị đại học sẽ kéo dài trong khoảng 2 năm, giúp học sinh xây dựng nền tảng vững chắc

cho chương trình học đại học sau này. Trong các nước khác tôi quan tâm nhiều đến một nước rất nghèo nhưng có nền giáo dục rất tốt, đó là Nepal. Tôi mua hai cuốn sách giáo khoa Sinh học lớp 11 và 12 thấy mỗi quyển dày trên 700 trang (!). Hỏi ra mới biết đến lớp 11 họ mới phân ban, phân thành 4 ban (Quản trị kinh doanh, Xã hội Nhân văn, Toán Lý, Hóa Sinh), mỗi ban chỉ học có 4 môn cho nên Sinh học chỉ học ở phân ban Hóa Sinh mà thôi. Học như thế thì còn cần gì học thêm, dạy thêm nữa! Chúng ta đã từng thất bại khi chia thành hai phân ban, nay lại chia thành nhiều phân ban theo nguyện vọng của từng học sinh, không thể lường trước được sẽ khó khăn đến đâu? Bộ chủ trương "*học sinh học một số môn học bắt buộc, đồng thời được tự chọn các môn học và chuyên đề học tập theo hình thức tích lũy tín chỉ*". Nói thì dễ nhưng triển khai thì chắc chắn sẽ rối như canh hẹ trong hoàn cảnh giáo viên và trường lớp còn rất bất cập như hiện nay

8- THẾ NÀO LÀ TÍCH HỢP? Tích hợp là lồng ghép nội dung có liên quan với từng môn học riêng biệt. Nước Pháp không dạy Sinh học ở bậc phổ thông mà họ tích hợp thành môn Khoa học về sự sống và về Trái đất. Trong Khoa học về sự sống lại

tích hợp không dạy Quyển bá, Mộc tặc, Dương xỉ, Ruột khoang, Chân đẹp, Chân đốt... như ta đang dạy mà dạy từng chức năng sống (hô hấp, tuần hoàn, tiêu hóa, sinh trưởng, thần kinh, di truyền... từ vi khuẩn đến người). Ta có thể tích hợp khi dạy từng môn học riêng biệt, trong đó có cả việc tích hợp để đạt yêu cầu năng cao đức, trí, thể, mỹ. Chúng ta dành rất nhiều thời gia để dạy môn Đạo đức - Giáo dục công dân nhằm nâng cao đạo đức và lý tưởng sống cho thế hệ trẻ, nhưng thực tế cho thấy đạo đức đâu phải thứ dễ dàng để rao giảng. Thật vô lý khi chia ra cấp tiểu học thì yêu cầu về Giáo dục lối sống (?), cấp THCS thì yêu cầu về Giáo dục công dân (?) và lên THPT mới yêu cầu là Công dân với Tổ quốc (?). Thời chúng tôi đi học trong Kháng chiến chống thực dân Pháp đây là công việc sinh hoạt ngoại khóa rất sinh động và hấp dẫn. Anh Việt Phương hồi ấy tuy chỉ hơn chúng tôi có vài tuổi nhưng đã rất thành công đối với chúng tôi qua các buổi nói chuyện rất sinh động và sâu sắc. Hiện nay giờ tổ chức ngoại khóa về Kỹ năng sống rất khô khan, lý thuyết suông nên học sinh ớn ào không muốn tiếp thu. Không cần nhiều thời gian đến thế cho môn học này mà sẽ rất có tác dụng khi bồi dưỡng lòng yêu nước qua các bài giảng Lịch sử, Địa lý, Văn học...

bồi dưỡng ý thức bảo vệ môi trường sống, chống biến đổi khí hậu khi giảng về Sinh học, Hóa học, Vật lý, Địa lý... Tích hợp nhiều môn học ở cấp THCS để một thầy cô dạy là chuyện không tưởng và sẽ hạ thấp ngay chất lượng giảng dạy. Tôi xem sách giáo khoa lớp 6 của Pháp, chỉ có một quyển thôi nhưng chia thành từng môn riêng biệt, làm gì có môn Tự nhiên (gộp cả Lý Hóa Sinh) và môn Xã hội (gộp Lịch sử và Địa lý). Nếu có sự điều tra dư luận rộng rãi trong các thầy cô dạy THCS và THPT về việc dạy tích hợp ba môn sẽ thấy đa số cho là bất khả thi. Cô giáo Nguyễn Thúy Hằng dạy môn Địa lý có tiếng ở Hà Nội cho biết nếu tích hợp thêm Lịch sử thì có lẽ cô phải đi học thêm 4 năm nữa (!). Thầy Văn Như Cương thì than rằng: "Ngày nay người ta lại cho rằng biết 10 mới dạy được 1, chỉ thương lũ học trò" (!). Tích hợp kiểu này sẽ thủ tiêu luôn chủ trương có nhiều bộ sách giáo khoa, vì từng nhóm chuyên gia đang dự định viết sách giáo khoa không thể ngồi làm chung với các nhóm chuyên gia khác để viết quyển sách giáo khoa Tự nhiên hay Xã hội được. Cuối cùng có lẽ chỉ còn có bộ sách do Bộ tổ chức biên soạn mà thôi.

9- VIỆC DẠY NGOẠI NGỮ TỪ LỚP 3 ĐẾN LỚP 12 BAO GIỜ MỚI THỰC HIỆN

ĐƯỢC? Singapore mặc dầu dân chúng là người Hoa, người Mã Lai, người Ấn Độ nhưng quyết định táo bạo của ông Lý Quang Diệu về lấy tiếng Anh làm ngôn ngữ chính đã tạo nên bước tiến thần kỳ của nước này về mọi mặt. Nhưng đó là nước có ba chủng tộc khác hẳn nhau về ngôn ngữ nên họ cần phải làm thế để có thể quan hệ với nhau. Học sinh các trường quốc tế nước ta học ngoại ngữ từ lớp 1 rất thành công, nhưng đây là khu vực rất nhỏ trong cộng đồng, lại là con cái các gia đình sung túc không phải làm gì khác ngoài chuyện ăn học, và có thầy cô là người nước ngoài dạy rất chuẩn về phát âm. Người lớn thấy các em tiếp thu quá tốt mà thèm, nhưng nếu áp dụng đại trà thì bao giờ chúng ta có đủ giáo viên giỏi ngoại ngữ như vậy để phủ sóng trong cả nước? Giáo viên kém mà dạy ngoại ngữ thì sau này sửa lại đâu có dễ. Hơn nữa chúng ta có biên giới chạy dài quanh ba nước láng giềng và theo nhu cầu quan hệ của dân chúng các tỉnh biên giới thì học ngoại ngữ của nước láng giềng có ích nhiều hơn tiếng Anh. Nếu cho đó là môn ngoại ngữ thứ hai với bà con vùng biên giới thì chắc chắn là bất khả thi. Ngay tiếng Nga, một thời giúp cả thế hệ chúng tôi tiếp thu vốn khoa học của một nước anh em có nền khoa học tiên tiến với sách đa dạng và giá rẻ, nay lại bị loại bỏ không thương tiếc, thật lãng phí biết bao.

10- CUỐI CÙNG LÀ CHUYỆN KỶ THI QUỐC GIA: Chúng ta không nên lấy một lúc toàn bộ học sinh ra làm thí điểm để đến nỗi khốn khổ như kỳ thi vừa qua. Bộ trưởng Phạm Vũ Luận đã tự xác định đây là một sự việc rất đáng tiếc và nhận trách nhiệm về Bộ cho nên tôi thấy không cần phân tích thêm mà chỉ muốn trao đổi việc nên coi kỳ thi nào là kỳ thi do Bộ phụ trách? Cần thấy được nguyên tắc của các nước là "học gì, thi nấy" chứ không phải là "thi gì, học nấy" như ở nước ta. Việc thi ba môn bắt buộc và một môn tự chọn tất yếu dẫn đến việc học lệch của hàng triệu học sinh ngay từ cấp THCS. Thầy cô dạy các "môn phụ" (môn ít học sinh lựa chọn để thi) còn hào hứng gì nữa để giảng dạy. Học sinh sẽ thiếu kiến thức cơ sở khi vào đời vì đã thờ ơ với các môn phụ. Do đó theo tôi phải "thương" học sinh theo tinh thần khác chứ không phải nhắm mắt cho tốt nghiệp không thực chất với tỷ lệ 92% như năm nay và 98% như nhiều năm

trước. "Thương" học sinh là để cho các em có tấm bằng tốt nghiệp THPT đúng với kiến thức cần đủ trang bị để chuẩn bị học nghề và chào đời. Ai nắm rõ từng học sinh nhất, chắc chắn là các thầy cô giáo trực tiếp giảng dạy. Cho nên kỳ thi THPT nên thực hiện ngay tại từng trường với một đề chung bao quát cho tất cả các môn với sự giám sát của các Sở GD và ĐT từng tỉnh (nơi ký bằng tốt nghiệp). Muốn thực hiện có hiệu quả phải có hai điều kiện: Một là, có kiểm tra thường xuyên và ghi học bạ đều đặn, nghiêm túc. Hai là, có chế độ lưu ban ở mọi lớp, kể cả lớp 12. Tất nhiên sẽ có khó khăn về cơ sở vật chất, nhưng muốn khắc phục để ít học sinh bị lưu ban thì phải theo lời căn dặn của Bác Hồ: *Dù khó khăn đến đâu cũng phải thi đua dạy tốt, học tốt*. Cả hai phương án đều tốt. Một là, kiểu thi SAT như ở Mỹ - tất cả các môn nhưng thi bao nhiêu lần tùy thích. Hai là, kì thi trắc nghiệm chỉ trong một ngày và được biết kết quả ngay như thi điểm vừa qua ở Đại học Quốc gia Hà Nội. Bất các trường không có quyền tự chủ chọn lựa thí sinh theo yêu cầu của trường mình là trái với tinh thần của Luật Giáo dục Đại học đã được Quốc hội thông qua. Nếu tôi không nhầm thì sau kỳ thi quốc gia vừa qua vẫn còn gần 200 trường ngoài việc dựa vào điểm thi THPT vẫn cần kiểm tra thêm theo yêu cầu của từng trường. Như vậy ưu điểm giảm tải cho học sinh vì hai kỳ thi liền nhau còn được mấy nỗi? Nếu muốn đổi mới thi cử cần làm thi điểm chứ đừng lặp lại sự vất vả và tốn kém cho biết bao gia đình, biết bao thí sinh như kỳ thi vừa qua. Thầy Văn Như Cương kết luận đây là một kỳ thi "thất bại hoàn toàn" không hiểu có nặng quá hay không? Nhưng rõ ràng là không thành công như mong muốn. Hai kỳ thi hoàn toàn khác nhau về ý nghĩa và nội dung, "ép duyên" thành một kỳ thi thì không thể có chuyện "com lành canh ngọt" được. Tôi hoàn toàn đồng ý với GS. Trần Hồng Quân: *"Chỉ có một kỳ thi quốc gia cho tốt nghiệp THPT. Còn việc tuyển vào ĐH và CĐ là việc của từng trường. Bộ không nên ôm đồm cầm tay chỉ việc cho các trường mà ở đó có bao nhiêu nhà khoa học, nhà quản lý có trình độ và kinh nghiệm"*.